

**SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343 STRAIPSNIO PAKEITIMO
8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – įstatymo projektas) rengimą paskatino stebimos Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo (toliau – SDĮ) 8 straipsnio taikymo problemos ir teismų praktikos pokyčiai.

Privalomojo sveikatos draudimo (toliau – PSD) galiojimo, t. y. teisės į kompensuojamas PSD fondo biudžeto lėšomis asmens sveikatos priežiūros paslaugas, vaistus ir medicinos pagalbos priemones galiojimą, apibrėžia SDĮ 6 ir 8 straipsniai.

SDĮ 6 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad apdraustaisiais PSD laikomi asmenys, kurių draudimas galioja 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatyta tvarka. SDĮ 8 straipsnyje numatytas PSD įsigaliojimas tą dieną, kurią pradedamos mokėti PSD įmokos ar įgyjamas atitinkamas statusas. SDĮ 18 straipsnyje yra numatyta, kad PSD įmokos turi būti sumokamos iki einamojo mėnesio paskutinės dienos (kai kuriais atvejais – net iki kito mėnesio 15 dienos). Tam, kad visą einamąjį mėnesį asmuo būtų draustas, jis turėtų įmoką sumokėti to mėnesio pirmąją dieną, nors SDĮ 18 straipsnis įmokas leidžia sumokėti iki paskutinės to mėnesio dienos (ar net kito mėnesio 15 dienos).

SDĮ 8 straipsnyje taip pat nurodyta, kad asmenų, kurie patys moka PSD įmokas, PSD galioja iki mėnesio, buvusio prieš mėnesį, kurį PSD įmokos nebuvo sumokėtos, paskutinės dienos. Kadangi prievolė sumokėti to mėnesio įmoką turi būti įvykdyta iki mėnesio paskutinės dienos (kito mėnesio 15 dienos), asmens draustumo faktas gali būti nustatytas tik suėjus šiam terminui. Taigi, einamąjį mėnesį teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas dar nėra aišku, ar asmuo tą mėnesį yra (bus) draustas. Ši situacija sprendžiama SDĮ 8 straipsnio 4 dalyje numatyta garantija – PSD fondo biudžeto lėšomis apmokamos paslaugos teikiamos dar vieną mėnesį po to, kai nustojama mokėti PSD įmokas ar prarandamas atitinkamas statusas (toliau – papildomo mėnesio garantija), tačiau tai neatleidžia asmens nuo prievolės teisės aktų nustatyta tvarka mokėti nustatyto dydžio įmokas (t. y. tapti apdraustaisiais). Kitaip tariant, einamąjį mėnesį sveikatos priežiūra yra teikiama avansu, jei prieš tai buvusį mėnesį asmuo buvo draustas. Ši papildomo mėnesio garantija (paslaugų teikimas avansu) taip pat užtikrina paslaugų, apmokamų iš PSD fondo biudžeto, teikimą asmenims, tęsiantiems gydymą stacionarinėse gydymo įstaigose, kai draudiminis įvykis įvyko jų draudimo laikotarpiu, tačiau asmuo dėl gydymosi stacionare dar nespėjo sumokėti einamojo mėnesio įmokos (t. y. tapti apdraustuoju).

Taigi, vadovaujantis SDĮ 8 straipsnio 4 dalimi, sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos nebūtinai draustiems asmenims preziumuojant, kad šie asmenys iki nustatyto termino įvykdys prievolę apsidrausti. Neįvykdžius šios prievolės, atsižvelgiant į tai, kad PSD fondo biudžeto lėšomis kompensuojama sveikatos priežiūra užtikrinama tik apdraustiems asmenims, teritorinės ligonių kasos (toliau – TLK) išieško iš asmens jam suteiktų sveikatos priežiūros paslaugų išlaidas (SDĮ 34 straipsnio 10 punktas).

Praktikoje papildomo mėnesio garantija (paslaugų teikimas avansu) painiojama su draudimu. Asmens sveikatos priežiūros įstaigoms nėra svarbu, ar asmuo gauna paslaugas dėl to, kad yra draustas, ar dėl to, kad jam galioja papildomo mėnesio garantija. Abiem atvejais už suteiktas paslaugas bus sumokėta iš PSD fondo biudžeto. Informacijos, kad paslauga teikiama avansu, asmens sveikatos priežiūros įstaiga pacientui nesuteikia, o ir konsultuoti PSD galiojimo klausimais kompetencijos neturi.

Problemos kyla tada, kai asmuo pasinaudoja 8 straipsnio 4 dalyje numatyta papildomo mėnesio garantija (gauna asmens sveikatos priežiūros paslaugas), tačiau tą mėnesį neįvykdo prievolės sumokėti einamojo mėnesio PSD įmokos (tapti apdraustuoju). Šiuo atveju iš tokio asmens teisės aktų nustatyta tvarka išieškoma PSD fondo biudžeto lėšų suma, sumokėta už jam suteiktas paslaugas. 8

straipsnio 4 dalies nuostata yra paini ir neužtikrinanti asmens teisėtų lūkesčių principo. Asmenims sudėtinga suprasti, kodėl jie turi atlyginti žalą PSD fondo biudžetui, jei per papildomą mėnesį asmens sveikatos priežiūros įstaiga juos priėmė ir suteikė gydymo paslaugas (ar vaistinė išdavė kompensuojamuosius vaistus).

Ši nuostata nėra vienareikšmiškai suprantama ir teismų. Iki šiol teismai tokią žalą PSDF biudžetui priteisdavo, tačiau artimiausiu metu tokia praktika gali pasikeisti. Klaipėdos apygardos teismas 2021-09-29 priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. e2A-778-1092/2021, kurioje teisėjų kolegija pasisakė, kad jos vertinimu už per SDĮ 8 straipsnio 4 dalies 1 sakinyje nustatytą vieną mėnesį už SDĮ 9–12 straipsniuose nurodytas paslaugas, kompensuojamuosius vaistus ir medicinos pagalbos priemones iš PSDF sumokėtos sumos negali būti laikomos teisiškai reikšminga ir ieškovei (TLK) atlygintina žala. Šiuo metu byla yra nagrinėjama ir joje priimta Klaipėdos apygardos teismo nutartis peržiūrima Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme.

Be to, nepaisant to, kad asmenys privalo grąžinti pinigus už PSDF biudžeto lėšomis apmokėtas paslaugas, vėliau Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos dažniausiai išieško dar ir nesumokėtas PSD įmokas. Žalos PSD fondo biudžetui atlyginimas nėra teisinis pagrindas nemokėti PSD įmokų. Taigi, įmokų surinkimo prasme PSD yra traktuojamas kaip mokestis, kurį reikia sumokėti į PSD fondą, o garantijų teikimo prasme – kaip draudimas, kuris užtikrinamas tik nustatyta tvarka sumokėjus draudimo įmoką. Tačiau, skirtingai nei kitų rūšių draudime, PSD įmokos sumokamos ne prieš draudimo laikotarpį, o draudimo laikotarpiu arba net vėliau. Toks dvigubas mokėjimas yra socialiai neteisingas, nelogiškas, nekelia pasitikėjimo PSD sistema, be to, apkrauna teismų, antstolių ir PSD administruojančių įstaigų darbą.

Atsižvelgus į tai, įstatymo projektu siekiama pakeisti SDĮ 8 straipsnio 4 dalį ir panaikinti draudžiamųjų asmenų pareigą atlyginti PSDF biudžetui išlaidas dėl jiems per papildomą mėnesį suteiktų asmens sveikatos priežiūros paslaugų, kai už šį laikotarpį PSD įmoka nesumokėta laiku (įstatymo projekto uždavinys).

Pagrindinis įstatymo projekto tikslas – aiškus, nedviprasmiškas PSD garantijų reglamentavimas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatoriai – Lietuvos Respublikos Seimo nariai ir Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Įstatymo projektą rengė Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos teisininkai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu galiojančioje SDĮ 8 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad asmenys, nurodyti šio įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje ir 17 straipsnio 2–11 dalyse (išskyrus draudėjus), šio įstatymo 9–12 straipsniuose nurodytas paslaugas, kompensuojamuosius vaistus ir medicinos pagalbos priemones, už kuriuos mokama iš PSD fondo biudžeto, gauna dar vieną mėnesį po to, kai nustoja galioti PSD pagal šio įstatymo 8 straipsnio 1 ir 3 dalis. Taip pat šioje dalyje numatyta, kad ši papildoma garantija neatleidžia nuo prievolės mokėti šio SDĮ 17 straipsnyje nustatyto dydžio įmokas ir jeigu įmokos nesumokamos, asmenys, kuriems tą mėnesį PSD fondo biudžeto lėšomis buvo suteiktos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, turi pareigą atlyginti PSD fondo biudžetui padarytą žalą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūloma patikslinti SDĮ 8 straipsnio 4 dalį, panaikinant paskutinįjį jos sakinį, kuriuo yra numatyta, kad įmokų nesumokėjusiems draudžiamiesiems asmenims papildomą mėnesį suteiktų asmens sveikatos priežiūros paslaugų išlaidos yra laikomos PSD fondo biudžetui padaryta žala, kurią šie asmenys turi atlyginti. Panaikinus pareigą atlyginti pasinaudojus papildomo mėnesio garantija gautų asmens sveikatos priežiūros paslaugų išlaidas, ši garantija nebeturėtų papildomų sąlygų ir taptų

aiškia. Pareiga laiku sumokėti PSD įmoką liktų. Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos, vykdydamos savo funkcijas, imtųsi veiksmų pagal kompetenciją ir iš laiku PSD įmokų nesumokėjusių asmenų anksčiau ar vėliau jas išieškotų.

Kadangi visi Lietuvos gyventojai privalo draustis PSD, o Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos, užtikrina PSD įmokų surinkimą, siūlomas pakeitimas nesukels problemų PSDF biudžeto sudarymui.

Asmenų galimybė gauti kompensuojamąsias asmens sveikatos priežiūros paslaugas taip pat nepakistų, nes PSD kartu su papildomu mėnesiu suteikiamos garantijos apimtis (trukmė) nekeičiama.

Priėmus siūlomus pakeitimus, būtų panaikinta painiava, kylanti dėl apdrausto PSD asmens ir nedrausto, bet gaunančio papildomo mėnesio garantiją asmens sampratų, sumažėtų PSD fondo biudžetui padarytos žalos išieškojimo atvejų, taigi sumažėtų teismų, antstolių ir PSD administruojančių institucijų darbo krūvis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Teigiamos įstatymo projekto priėmimo pasekmės nurodytos aiškinamojo rašto 4 punkte. Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projektas verslo sąlygoms ir plėtrai neatsilieps.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus teikiamą įstatymo projektą, kitų teisės aktų keisti nereikės, įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai nevertintini Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projekte reglamentuojami klausimai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo lydimųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys.

Įstatymui įgyvendinti teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymui įgyvendinti papildomų lėšų neprireiks. Priėmus įstatymo projektą, sumažėtų PSD fondo biudžetui padarytos žalos išieškojimo atvejų, todėl atitinkamai sumažėtų išlaidos PSD administruojančių institucijų veiklos išlaidoms.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

sveikatos draudimas, privalomas sveikatos draudimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Teikia

Seimo nariai